אין צריך להעלות לו שכר. ועוד אמר אבא מרי דהשוכר בית מראובן כו' ונמצאת בית של שמעון והוא שכרה מראובן מעלה שכר לשמעון: **פרשי.** בתמיה. כלומר תרתי מילי קאמר דסתרן אהדדי דהאי דשכר בית שמעון מראובן הוה ליה לר בחצר שמעון שלא מדעת שמעון וקאמר צריך להעלות לו שכר וריש קאמר אין צריך: **הא דקיימא לאגרא.** מעלה שכר לשמעון דהוה ליה זה נהנה וזה חסר: **הדר בחצר חבירו.** דלא קיימא לאגרא שלא מדעת אין צריך להעלות שכר: **שנאמר ושאיה יוכת שער.** שד ששמו שאיה מכתת שער בית שאין בני אדם דרין בו והלכך זה שעמד בו ההנהו. ליגא אחרינא בית שהוא שאוי ויחיד מאין אדם יוכת שער מזיקין מכתתין אותו: **ביתא מיתבא יתיב.** בית שהוא מיושב בדירת בני אדם יתיב ישובו קיים לפי שהדרין בתוכו רואין מה שהוא צריך ומתקנין אותו: **דקמשמשא בו.** בעל הבית בליבי ומיבנא שהיו עליו ותבנו בתוכו וזה הלך ודר בו משוש שאיה ליבא הואיל ומשתמשין בו משוש ביתא מיתבא ליבא דאין זה ישוב וזה שדר בו יפה עשה וההנהו: **אקילקלתא.** (ה) אשפה דמתרגמינן אקילקלתא מאשפות ירים אבנין (מהנים קיג): **קרמנאי.** שם אומה. ל"א קדמונאי קדמונים היו יושבין בו ומעלים שכר ליתומים והוה ליה קיימא לאגרא: **אמר רב ובמחזרת.** דאשה מרחבה לגילה של רחבה ואכלה פירות קתני מתניתין דמשלמת מה שהזיקה אע"ג דכולה קיימא ברחבה: **פטורה.** הואיל וגוף הבהמה קאי ברחבה דאורחה הוא להחזיר ראשה ושן ברה"ר היא: **וקמה בצידי רחבה.** שאין דרך שוורים ללכת שם הלכך לאו כר"ה דמי: **כאפי נפשה.** לאו אמתניתין: **מחזרת.** שהחזירה ראשה ואכלה בצידי רחבה: **פטיטא במחזרת.** דהא פתח חנות בתוך הרחבה ליכא ולא משכחת לה אלא במחזרת וקתני מה שנהנית כו': **דקיימא.** חנות בקרן זוית כגון מבוי קטן הכלה במבוי גדול וקיימא חנות ברחב מבוי קטן ומשוך קצת כלפי פנים וכשנכנסה בהמה ממבוי גדול לקטן פגעה בפירות מיד דרך הלוכה דלאו מחזרת

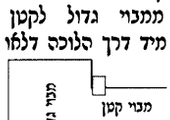

היא: **כ"ע לא פליגי דחייב.** דלא היה לה להחזיר ראשה לגילי רחבה: **במקלה מקום.** שכנס לתוך שלו ובנה והניח מקרקעו לרה"ר ושטח שם פירות ונכנסה שם בהמה דרך הלוכה ואכלתן: **לימא.** רב ושמואל מחופר בור ברשותו והפקיר רשותו ולא הפקיר בורו קמפלגי ובפלוגתא דרבי שמעאל ור"ע דפליגי בה לקמן בפרק שור שנגח את הפרה (דף מט:) דרב סבר חייב ומשום הכי פטורה הך בהמה דזה ששטח שם פירותיו הוה ליה כמו בור שאם הוחלקה בהן בהמה חייב שהרי הפקיר רשותו הלכך לא היה לו לעשות כן וק"ל בהמניח את הכד (לקמן דף ג:) כל המקלקלין ברשות הרבים שהזיקו חייבין לשלם וכל המחזיק בהן זכה: **ושמואל סבר פטור.** הלכך בהמה שאכלתן חייבת שהרי ברשות עשה ורשות הרבים נמי לא הוי שאין זה דרך הילוכה בעלמא בקונטרס ובהמה שאכלה פטורה ורב לטעמיה דאמר בפרק המניח (לקמן דף ג:) זכה בין בגופן בין בשבחן ואין לחמוה אין מפטר מפירות פנימיים

כהדיוט מדעת דמי. פ"ה דדעת שכינה איכא וקשה דשלא מדעתו לאו דוקא אלא אורחיה דמילתא נקט וה"ה מדעתו אלא נראה כהדיוט מדעת דמי כלומר דדעת שכינה איכא שלא יהנה אדם בלא מעילה: **ויהבי** להו ליתמי דבר **מועט.** ומחמת כן חייב לשלם מה שנהנה אע"פ שלא חיסר כל כך וכן מוכח כולה שמעתין כדאמרינן לעיל משוש שחכוריתא דאשייתא:

ובמחזרת. פי' בקונטרס דדוקא במחזרת אבל אכלה בלא חיזור כגון שגידי הרחבה בולטין ואכלה מאותה בליטה משלמת מה שנהנית בפי' ד) אחר של רש"י פירש דמחזרת חייבת משום קרן דמשונה הוא וקשה לפירושו דלעיל אמרינן כיון דאורחיה למיכל ליפתא אורחיה נמי לסרוכי ולמיסק הכא נמי אורחיה לחזור ואפילו לעלות בגידי רחבה ועוד דמשלמת מה שהזיקה משמע נ"ש ועוד דמשמע בסמוך דחיובא דמקלה מקום לרה"ר כחיובא מחזרת ונראה לר"י דגידי רחבה חשיבי חלר הניזק שכל אחד יש לו רשות להניח פירותיו כנגד פתח ביתו בגידי רחבה ולרב אפילו במקום שיכול לאכול בחיזור חשיב חלר הניזק וחייבת זוק שלם מטעם שן ולשמואל מקום שיכולה לאכול בחזרה חשיב לה כרשות הרבים:

מפתח החנות. הן תריסי החנויות שמניחין לפני החנויות כשפותחין אותן ונותנין שם פירות: **מה** שנהנית. לא רצה להעמיד כגון שפתח החנות בולט לתוך הרחבה ויכולה לאכול בלא חיזור דמודה רב דפטור לפי שאין דרך החנות להיות בולט כל כך:

דקיימא בקרן זוית. כגון מבוי עקום וכשמגעת לעקמומיתה קודם שתפנה לגד אחר אוכלת מפתח החנות כנגדה בלא חיזור וכתוך החנות משלמת מה שהזיקה אע"פ שאוכלתן בלא חיזור דחלר הניזק ממש הוי וכירושלמי משני הך פירכא דמפתח החנות אליבא דרב כגון שהיה חמור טעון גדיים וכשעת עמידתו פשטו לאחריהן ואכלו לפ"ה אתי שפיר דלגבי חמור שאוכל בחיזור חשיב קרן ולגבי גדיים דאכלי כי אורחייהו חשיב שן ולפי' ר"י ל"ל דכל מה שהגדיים יכולין להגיע ולאכול חשיב הר"ר אפילו לחמור שאין יכול לאכול בלי חיזור כי זה דומק לומר דגבי חמור חשיב חלר הניזק ולגבי גדיים שעל גביו חשיב רשות הרבים: **כי פליגי** במקצה מקום כו'. שכנס לתוך שלו והניח מקרקעו לבני הר"ר ולא שהפקיר רשותו דל"ל הוי הר"ר גמור אלא הניח לשמוח שם פירותיו אבל כ"ז שאין פירות שם יש רשות לבני הר"ר להלך שם ומסקינן פלוגתא דרב דאמר דחשיב שן ברה"ר אפילו אין יכולין לאכול בלא חיזור דלא דמי למחזרת בגידי הרחבה דחייב דגידי הרחבה הם גבוהים ורחבים ומובדלים ממנו ומשונים חלר הניזק אבל מקלה מקום שוה הוא לרשות הרבים ושמואל אמר חייבת משום שהפירות מונחין ברשותו והוי חלר הניזק אף על פי שיש רשות לבהמות לדרוס אגלה: **דרב** סבר בור ברשותו חייב. ולכך פטור דחשיב כמו כורה בור שאם הוחלקה בהמה בתוכו פירות חייב הלכך כל הקודם זכה כדין מקלה ברשות הרבים כדפירש בקונטרס

מסורת הש"ס

א) לקמן לז. [ע"ש כ"מ סד:], ב) סוטה מח., ג) [לקמן כ.], ד) וכן פרש"י בתמיי,

תורה אור השלם

1. נִשְׁאַר בְּעִיר שַׁמָּה וּשְׁאִיָּה יִכַּת שָׁעַר:
ישעיהו כד יב

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אקילקלתא אשפה. נ"ב וכן הוא בתמ' ע"ז דף כח ע"א וכהוריות דף יב ע"א:

גליון הש"ס

גמ' קסבר בור ברשותו חייב. עי' לקמן דף כח ע"ב תוס' ד"ה הנ"מ:

מוסף רש"י

כהדיוט מדעת דמי. שהקדש מותר למעול לכל הנאה ואין מוחה בידו ורחמנא אמר מעל דמתהני למעול ורחמנא יתא (ב"מ צט:). **ושאיה יוכת שער.** לשון בית השאה מאין יושב ומתוך כך שעיריה מרקדים שם ומנגחין וכותתין את שעריו (סוטה מח.) שד הוא ושמו שאיה מכתת שעריה וכותלי בית שאין אדם דר בתוכה (לקמן צז.). **ביתא מיתבא יתיב.** הדר בתוכה ההנהו בית זה שהוא מיושב בדיורין. יתיב, אינו מרב, לפי שהדר בתוכה עם ומשפיע בדקיה תמיד (שם).

רבינו חננאל

דמי וחייב ובהדיוט אלא מדעת קיימא לן חצר דלא קיימא לאגרא פטור שנאמר ושאיה יוכת שער. השוכר בית מראובן ונמצא אותו הבית כי לשמעון הוא משלם הדר בו שכירות לשמעון וכן השוכר בית מבעלי העיר ונמצאו בעלים משלם השכירות לבעליו. ההוא גברא דבנה אפדנא אקילקלתא דיתמי ואגביה רב נחמן לאפדניה מיניה להשתלם ממנו. לימא קסבר הדר בחצר חבירו בלא דעתו צריך להעלות שכר לא אלא משום דמעיקרא קרמנאי הוו יתבי בההוא קילקלתא והוו יהבי ליתמי דבר מועט ואמר ליה ר' נחמן זיל פייסינהו ליתמי לא אשגח ביה ואגבא לאפדנא מיניה: **מתני'** מצידי הרחבה משלמת מה שהזיקה. אמר רב ובמחזרת כגון שיש חנויות פתוחות בצדדין של רשות הרבים והיתה מהלכת ומחזרת ראשה וחוטפת בפיה מן הפתחים ואוכלת. ושמואל אמר אפי' מחזרת פטורה ומשלמת מה שהזיקה היכי משכחת לה כגון דשבקה לרחבה ואזלה וקמה בצידי רחבה ואותיב רב נחמן עליה דרב ממתני' מפתח החנות משלמת מה שנהנית מאי לאו במחזרת וקתני מה שנהנית אבל מה שהזיקה לא. ופריק מתני' כגון דקיימ' לה פתח החנות בקרן זוית כגון שהיה

מגב א מיי' פ"ג מהלכות גזילה ואבידה הלכה ט טוש"ע ח"מ סי' שסג סעיף ו:

מד ב מיי' פ"ג מהלכות גזילה ואבידה הלכה ט סמג עשין עג טור ש"ע ח"מ סי' שסג סעיף ט וסעיף י:

מה ג סמג עשין נ:

מו ד ה מיי' פ"ג מהל' מזקי ממון הלכה ט סמג עשין מז טוש"ע ח"מ סי' שלח סעיף ט:

מז ו טוש"ע שם סעי' י:

רבינו חננאל (המשך)

רחב הרחבה ר' אמות ובמקום אחר ד' אמות ובאחוזן ב' אמות פתח פתוח לחנות ובה פירות והבהמה בדרך הילוכה פשטה ואכלה מאותו הפתח בלא חזרה והשן ברשות הרבים בלא שינוי פטורה. ואשכחן בתלמוד ארץ ישראל רב אמר עקמה צוארה ואכלה משלמת מה שהזיקה והחנינן מפתח החנות משלמת מה שנהנית. תיפתר בשהיה חמור טעון גדיים ובשעת עברתן פשטן צוארייהן ואכלו מפתח החנות פי' לפי דרכם אכלו הגדיים בלא עקימת הצואר ועל כגון זה שנינו מה שנהנית. איכא דאמרי מחזרת כולי עלמא לא פליגי דחייב כי פליגי במקצה מקום מרשותו ונתן בו פירות והניחה הבהמה רשות הרבים והלכה לה אל הפירות ואכלתם רב אמר פטור כרשות הרבים הוא חשוב ושן ברשות הרבים פטור ו) לרב ואלו חפר בו במקום זה שהקצהו לרשות הרבים כגון שהכניס כותלי חצירו בפנים והניח מחצירו מקום משוה לרשות הרבים בלא מחיצה ונפל באותו הבור שור חייב בעל המקום ההוא שחפר בור באותו מקום כי כחופר בור ברשות הרבים ג) דמו. ושמואל אמר מקצה מקום מרשותו לרשות הרבים כי האי גונא חייב שהרי לא הפקירו וכחצירו הוא והשור שאכל פירות באותו מקום שהקצה מרשותו ג) ונפל שמה

ו) נראה דל"ל ולרב מי חפר בו כו'.

ב) מדברי רבינו אלו נראה דלא גרס לגירסת בנור ברשותו פליגי וכ"ש.

ג) תוס' ל"ל חייב לשלם ואם נפל שמה וכו'.

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"ג מהל' מזקי ממון הלכה טו סמג עשין מז טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף יב:

מט ב מיי' שם הלכה ח ועיין בהשגות ומ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שלה:

נ ג מיי' שם הלכה טו סמ"ג שם טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף יב וסי' שלו סעיף ח:

נא ד ה ז"ע שם סי' שלז סעיף יב בהגה"ה:

נב ו ז מיי' שם הלכה טז סמג שם טוש"ע שם:

רבינו חננאל

שור פטור בעל הבור דיכיל למימר ליה תורך ברשותי מאי בעי דפשטינן לה לעולם אימא לך בור באותו מקום שהקצהו לרשות הרבים פטור דבור ברשותו הוא אי הכי אמאי פטר בו את השן משום דיכיל מרי דתורא למימר ליה לאו כל כמינך דמקרבת לפירך ברשות הרבים ומחייבת לתוראי. ולשמואל אימא לך לעולם בור כי האי גוונא חייב דכרשות הרבים הוא. אי הכי אמאי מחייב בו את השן אמר לך בשלמא בור איכא למימר דלאו אדעתיה אלא פירות מי איכא למימר לאו אדעתיה הא קא חזי להו ואתינן לאוקומה מחזרת כתנאי ודחי' לה ואמר לא כולי עלמא מחזרת אי כרב אי כשמואל והכא [בהא] פליגי ר"מ ור"י (ס"ל) שן ברשות הניזק הוא שהיא חייבת אבל ברשות הרבים אינה משלמת אלא מה שנהנית ורבי יוסי ור' אלעזר סברי אפי' ברשות הרבים השן חייבת וזה שכתוב ובער בשדה אחר למעוטי ברשות המזיק כגון שהכניס אדם פירות בחצר חבירו ובא שורו של בעל החצר ואכלם שהוא פטור ומתמהינן זה הוצרך שיאמר לימא לי' בעל החצר פירך ברשותאי מאי בעי והדרינן מהא ואמרינן אי דאילפא דמחייב בבהמ' הפושטת צוארה ואוכלת מעל גבי חברתה אי דר' הושעי' דמחייב בעומדת ברה"ר ואוכלת [איכא ביניייהו] לר"מ ור' יהודה לא שנא להו (ברשות) בין מחוץ הרחבה בין מעל גבי חברתה בין מהלכת בין עומדת ואפי' קופצת הכל ברשות הרבים אינה משלמת אלא מה שנהנית. ור' יוסי ור' אלעזר אומרים אינה פטורה ברשות הרבים אלא כעין דרכה במקום שמהלכת בלבד אבל אלו כולן חייב: **מתני'** הכלב והגדי שקפצו מראש הגג [ו] והניא נמי הכי כי הא גוונא ומדברי שניהן דייקינן טעמא דקפצו בפשיעה הא בעו לקפוץ ונפלו פטורין שמעינן מינה דתחילתו בפשיעה דאיבעי ליה אסוקי אדעתא דילמא קפצי וסופו באונס פטור [ז] אלא למאן דאמר חייב מאי איכא למימר ופרקי:

פגימייס דלא הוו מקלה דכיון דיש רשות לבני רה"ר לנכת שם כשאין שם פירות א"כ כשיטלו חיצונים נמצא פגימייס קמוכים לרה"ר לפיכך כל המחזיק בכולן זכה והא דתנן מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית ולא אמר דפטורה מטעם דכל הקודם זכה מיירי שלא נתנו ברה"ר כדי להשביח דלא קנסו גופו כדמשמע בהמניח (לקמן דף ל:) וקשה לר"י על פי' זה דהא רב אמתניתין קאי ואמר לא שנו אלא במחזרת וא"כ רב נמי מיירי בשלא נתנו להשביח ועוד דקאמר אלא פירות הא קמזי ליה ואי בור לאו אדעתיה פירות נמי לאו אדעתיה ונראה לר"י לפרש דרב סבר בור ברשותו חייב דכשהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו ונפל בו שור לא מצי א"ל תורא בבילאי מאי בעי דאין אדם יכול לנמנם כל כך כשעובר ברה"ר שלא יכנס ברשות אחרים ולפיכך לא היה לו לקרב בורו ממש לרה"ר והא נמי פטורה שלא היה לו לקרב פירותיו ממש לרה"ר שאין בני רה"ר יכולין לנמנם עצמן ושמואל מחייב דמשום שלא היה לו לקרב פירותיו סמוך לרשות הרבים אין לפטור שיכול בעל הפירות לסמוך וגם בעל הבור יכול לסמוך ודחי דבעלמא פטר רב והכא אמר ליה דכי מתזקה א"ל תורא בבילאי מאי בעי מכל מקום לאו כל כמינה לחיובי לי במאי דמקרבת לפירות ברשות הרבים ושמואל סבר נהי דבעלמא לאו אדעתיה כשנפל לבור הכא לא מצי למימר הכי למפטר בהמה שבבוורה אלמלאן: **אי** רב **אי** בשמואל. רבי יוסי לא מצי סבר כשמואל דהא ממייב ברה"ר אלא כלומר אי כרב דחשיב ליה הניזק אי כשמואל דחשיב ליה רה"ר אע"ג דלר' יוסי אין נפקותא ולפי' הקונטרס ניחא טפי אי כרב דחשיב ליה קרן אי כשמואל דחשיב ליה שן:

ומר סבר. פי' ר"א ובער בשדה אחר ולא בשדה המזיק אבל ברה"ר חייב וא"ת דהא לעיל (יח.) אמר דר"א ס"ל כרבי טרפון ועל כרחך מקרן ברה"ר מייתי לה וא"כ שן וגרל פטור ברה"ר וי"ל דלעיל מיירי לפי המסקנא דהכא:

דאילפא ורבי אושעיא. לאו מענין אחד דרבי אושעיא מיירי בקופצת דהוי קרן ואילפא מיירי על גבי חבירתה דחשיב שן: **הא** נפלו פטורין אלמא קסבר כו'. וא"ת היכי דמי אי מקרבי כליס לגבי כותל היכי מיתבדי בקפילה והא אמרינן בסמוך דכי קפלי מתבדלי קפלי ואי מרחקי היכי משתברי בנפילה וי"ל כגון שהיו לא מרוחקות ולא מקורבות דמיתברי בין בנפילה בין בקפילה אי נמי בכלי אריך דאי נפלי לגד הסמוך לכותל מיתבר ואי קפלי מיתבר לגד המרוחק: **אדם** ותרנגול כו'. וא"ת ומה חידוש באדם דחייב וי"ל דנפקא מינה אם הפקיד ביתו לחבירו לשמור ויש שם חש"ו שיש לו ליזהר שלא יגלו מלמטה למעלה ושברו כליס [ואומר ר"י] [א] מתוך כך נראה לפרש דהא דקתני הכלב והגדי מלמטה למעלה פטורין דהיינו לגמרי דחשיב אומם להכי אינטריך לאסמועינן באדם דחייב דאי פטורין מנ"ש וחייבין מ"ג ואינו אלא [ב] משנה בעלמא אמאי אצטריך לאסמועינן באדם דחייב ואמי שפיר הא דמסיק ומאי פטורין ואית דגרסי אי הכי אמאי פטורין דמעיקרא ניחא ליה פטורין דס"ד פטורין לגמרי קאמר מלמעלה למטה כמו מלמטה למעלה דלאו אורחיה למיקפץ כלל אבל כיון דמוקי בדאפיך מיפך דאינו אלא משונה בעלמא אמאי פטורין ונראה דגם לפי המסקנא מלמטה למעלה פטורין לגמרי דאמנם הוא יחזור מסברא לאשונה:

והתניא

בעלמא בור ברשותו ושאני הכא דאמר לאו כל כמינך דמקרבת להו לפירותך לרה"ר ומחייבת להו לתוראי ושמואל אמר בעלמא בור ברשותו חייב דבשלמא בור איכא למימר לאו אדעתיה אלא פירות מי איכא למימר לאו אדעתיה הא חזי להו לימא מחזרת תנאי היא דתניא אכלה מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית מצידי הרחבה משלמת מה שהזיקה דברי ר"מ ורבי יהודה רבי יוסי ור"א אומרים אין דרכה לאכול אלא להלך ר' יוסי היינו תנא קמא אלא מחזרת איכא ביניייהו ת"ק סבר מחזרת נמי משלם מה שנהנית ורבי יוסי סבר משלמת מה שהזיקה לא דכולי עלמא מחזרת אי כרב אי כשמואל והכא בביער בשדה אחר קא מיפלגי מר סבר [ו]ובער בשדה אחר [ז]ולא ברה"ר ומר סבר ובער בשדה אחר ולא ברשות המזיק ברשות המזיק לימא פירך ברשותי מאי בעי אלא [ח]דאילפא ורבי אושעיא איכא ביניייהו: **מתני'** [א]הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים משלם נזק שלם מפני שהן מועדין [ב]הכלב שנטל חררה והלך לגדיש אכל החררה והדליק הגדיש על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי נזק: **גמ'** טעמא דקפצו הא נפלו פטור אלמא קסבר תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור תניא נמי הכי הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים משלם נזק שלם נפלו פטורין הניחא למ"ד [ד]תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלא למ"ד [ג]חייב מאי איכא למימר [ד]כגון דמקרבי כלים לגבי כותל דכי קפצי בקפיצה לא נפלי עלייהו ואפילו תחלתו בפשיעה ליכא אמר רב זביד משמיה דרבא פעמים שאפילו נפלו נמי חייב משכחת לה בכותל רעוע מאי ניהו דאבעי ליה לאסוקי דעתא דנפיל ארחי סוף סוף לא נפל ארחי ונפול אינהו תחלתו בפשיעה וסופו באונס הוא לא צריכא [ה]בכותל צר תנו רבנן [ו]הכלב והגדי שדלגו ממטה למעלה פטורין מלמעלה למטה חייבין [ז]אדם ותרנגול שדלגו בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה חייבין

והתניא

בעלמא בור ברשותו פטור. דלא חייבה תורה אלא על בור ברה"ר וכדילף רבי ישמעאל בעמיה התם [לקמן נ.]: **בעלמא בור ברשותו חייב.** הואיל והפקירו. והכא מ"ט בהמה שאכלתן חייבת: **דבשלמא בור איכא למימר לאו אדעתיה.** דשור לנטורי נפשיה מבור וכיון דברשות נכנס דהא הפקיר רשותו חייב בעל הבור אבל פירות כו': **הא קא חזי להו.** ואפילו הוחלקה בהן פטור. ואע"ג דכל תקלה בור הוא הכ"מ ברה"ר דאין לו רשות לתת שם תקלה: **ר' יוסי היינו ת"ק.** דקס"ד דלאו אתוך הרחבה קאי רבי יוסי דלבעי לחיובי דהא כחיב[ב] ובער בשדה אחר ולא ברה"ר אלא אצידי רחבה קאי דאין דרכה לאכול אלא להלך וזו שאכלה חייבת הלכך היינו ת"ק: **מחזרת איכא ביניייהו.** [ג]דשמעינן לר"מ דאמר בצידי הרחבה משלמת מה שהזיקה וכגון דאזלה וקמה בצידי רחבה אבל מחזרת לא וקאמר רבי יוסי אין דרכה להחזיר ראשה ולאכול אלא להלך וזו שהחזירה ואכלה חייבת: **והא בבער בשדה אחר פליגי.** ואתוך הרחבה נמי מחייב ליה רבי יוסי: **ולא ברשות המזיק.** שאם הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור: **לימא ליה מאי בעית ברשותאי.** וקרא למה לי: **דאילפא ורבי אושעיא.** דאמר אילפא לעיל בהמה שפשטה צוארה ואכלה מעל גבי חבירתה חייבת ודר' אושעיא דאמר בהמה הקופצת ואכלה מתוך הקופה חייבת: **איכא ביניייהו.** ר"מ סבר מתוך הרחבה לעולם פטור אלא לפי מה שנהנית ואפילו בדאילפא ור' אושעיא ואמאי רבי יוסי לימיר אין דרכה לפשוט צוארה על חבירתה ואין דרכה לקפוץ מדרך ולאכול אלא להלך ואית ליה דאילפא ורבי אושעיא: **מתני' מפני שהן מועדין.** לקפוץ. וברשות הניזק קאמר דתולדה דרגל היא: **על החררה משלם נזק שלם.** דהוי שן ברשות הניזק: **ועל הגדיש חצי נזק.** מפרש בגמ' [כב.]: **גמ' אחלתו בפשיעה.** דאיבעי לאסוקי אדעתיה דלמא קפצי דהא אורחייהו לקפוץ: **וסופו באונס.** דהא נפלו ונפילה לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה: **הניחא למ"ד כו'.** אמוראי פליגי בה בפרק [המפקיד] (ב"מ ד' מב.): **דמקרבי כליס לגבי כותל.** טובא דליכא תחלתו בפשיעה דאי הוו קפלי לגבא ממאני הוו קפלי וכי נפול להדי כותל ואיתביר מגא אנוס הוא: **שאפילו נפלו חייבין.** ואפילו למ"ד תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור: **משכחת לה בכותל רעוע.** שמעקה הגג רעוע דאפילו לגבי נפילה הוי פשיעה: **דאיבעי ליה לאסוקי.** בתמיה: **לא נפל ארחי ונפול אינהו כו'.** כלומר כיון דסוף סוף לא נפל ארחי אין סופו בפשיעה: **בכותל צר.** שמעקה הגג צר ודחוק וכי הניחם בראש הגג הוה ליה לאסוקי אדעתיה דקפלי אמעקה בדרכן [ו](ומן המעקה שהוא צר נפלו). ליפנא אחרינא צר משופע: **מלמטה למעלה פטורין.** ממנן שלם וחייב בחלי נזק דמשונין הן: **אדם ותרנגול כו'.** אדם אי נמי לאו אורחיה לקפוץ מלמטה למעלה חייב דאין באדם צד תמות אלא בבהמה ותרנגול דרכו לדלג אפילו מלמטה למעלה:

בזקיקא

א) [לקמן כה:], ב) [לעיל כ.], ג) לעיל יח., ד) לקמן יז. [נח. כ"מ לי: מב. לג:], ה) [שמות כב], ו) ס"א ונפל טחל ונפל מיהו, ז) נשמ"ל משורה

תורה אור השלם

1. כִּי יִבְעַר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מחזרת וכו' דשמעינן לר"מ. כעין זה ביומא דף סד ע"ב ברש"י ד"ה כי קאמר:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה אדם כו' ממון כך נראה כו'. ג"כ אבל לגי' הרי"ף ע"כ משלם חצי נזק:

מוסף רש"י

על החררה משלם נזק שלם. דהיינו שן, והלקת גדיש הוי ברוחות דאינו אלא כמו, שהוא מגיע כאן הגחלת והוא הולך ודולק למקום אחר (ע"ל יח.).

רבינו חננאל (המשך)

כגון הכלים שנשברו היו סמוכין לכותל כעין דבוקים שאפי' היו הגדיים נופלין מכח קפיצה חוץ לכלים היו נופלים ובין בתחילה ובין בסוף אנוסין הן. רב זביד אמר פעמים אפי' נפלו חייבין כגון שהיה הכותל רעוע ואמאי חייבין דאיבעי להו אסוקי אדעתא דילמא נפלי ארחי וחברי למאני ודא היא פשיעה ואע"ג דלא נפלי ארחי ונפלי אינהו הגדיים ושברו כלים חייבין האי נמי תחילתו בפשיעה וסופן באונס הוא וכדאמרי'. ואוקימנא בכותל צר שאינו יכול להלך עד שיפול והכל פשיעה: ת"ר הכלב והגדי שדילגו פי' שקפצו כגון זו ששנינו במשנתנו מלמטה למעלה פטורין אדם ותרנגול שדילגו בין כך ובין כך חייבין פי' אדם מועד לעולם ותרנגולין היינו אורחייהו ואקשינן

ח) נראה דל"ל ומכרו את הכלים משלם מזק שלם.

ז) נראה דחסר וי"ל ופרכינן הניחא למ"ד דתחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור אלא למ"ד מייב וכו'.

בזקירא. קפילה: **סריכא.** שנועץ לפרניו בכותל שאין דרכו בכך ומשוטים הן: **לאו.** השולח את הבערה: **משום חציו.** חייבו הכתוב לתיהו קעביד דהוי כזורק חץ: **משום ממונו.** כשורו וכורו שהזיקו. וקס"ד דאיכא ביניהו כגון שהדליק בגחלת שאינו שלו לרבי יוחנן חייב דאיכא הן ולר"ל פטור דלאו ממונו הוא: **הא' לאו מכחו.** דאש מאליה הולכת ודולקת למרחוק: **הא' ליה ביה ממשא.** דשלהבת היא המזקת דאין לה ממש הלכך כי חייביה דאמרינן משום חציו הוא דחייביה: **חציו דכלב הן.** דהוה ליה לרורות הלכך משלם ח"נ ואדם המדליק משה"ה חייב נ"ש שאין דין לרורות באדם: **לאו ממונו דבעל הבית הוא.** אלא דבעל חברה: **דאדייה אדויי.** שזרקו: **ועל מקום גחלת.** מקום שנפלה גחלת שם: **משלם חצי נזק.** דלרורות הן והכלב עשאן. ליגמר אחרינא דאמורה הוא: **ועל גדיש כולה פטור.** דאשו משום ממונו והאי לאו ממונו הוא ולרורות ליכא למימר דהא ממקום גחלת ואילך דלקה אש מאליו. ומשום הכי אוקמה בדאדייה אדויי דאי אגהה עם החרדה כי אורחיה לא אני למימר ח"נ דאדם חייב נזק שלם דאורחיה הוא ליטול חרדה עם הגחלת: **ור' יוחנן.** דאמר אשו חציו מוקים לה בדאגהה כי אורחיה דעל חרדה נ"ש דשן היא ואמקום גחלת נ"ש דאורחיה היא וביליס עבד: **ואגדיש כוליה ח"נ.** דחציו דכלב הוא והיינו לרורות: **בירה.** בית גדול: **בגר חנוכה פטור.** שמלוה להיאיסה ברה"ר לפרקומי ניסא: **לאו ממונו דבעל גמל הוא.** אלא דחנווני: **במסכסכת אש כל הבירה.** שהגמל עובר בפני כל הבירה ומסכסכו דהא ודאי הוי כולו כמקום גחלת אבל בעלמא שהאש הולכת מאליה לאו חציו הן: **מסכסכת.** מדלקת: **בשעמדה.** עמד הגמל במקומו וסכסך את כל הבירה שהיתה חבילתו גדולה כנגד כל הבירה. והגמרא לא שבק לאפוקי למילתיה ופרכיה: **כל שכן.** שהיה לו למהר ולהגהה שלא תסכסך: **בעמדה להטיל מימיה.** דאמוש הוא וסכסכה: ממונו בעין חציו שדרכו ליכף ולהזיק אית ביה ממשות א"ג בור נמי חשיב אית ביה ממשא דע"י כריית הבור משתנה ממשות של קרקע לאפוקי

ונעשה חלל אבל אבל מקום הילוך שלהבת אינו משתנה ממשותו אלא שנעשה דולק ושורף וא"ת ממונו נמי לית ביה ממשא כגון לרורות ברוח שבנפיחה ברוח פירקין דאיכא לסומכוס נ"ש וי"ל דמ"מ גוף הממון שפשע בו אית ביה ממשא שיש לו לשמור ממונו שלא יזיק לא ברוח ולא בשום דבר ואין שום ממון שלא יהא בו ממשא כמה שפשע אבל יש חן שאין בו ממשות כגון שיבר כלי ברוח פיו ויש אש שאין בו ממשות כגון שלהבת בלא גחלת כדאמרינן בסוף בילה (דף לט.) הילכך דמו להדדי שאין בשניהם ממשות בהמזיק שפשע בו רק בגוף האדם: **דאדייה אדויי.** הו"מ לאוקמי באגהה אגוחי ע"י שינוי כדאמרינן ברים פירקין: **ורבי** יוחנן בדאגהה אגוחי. לא מצי למימר בדאדייה אדויי ועל כל הגדיש א"ג דאי אם [ב] כמו לאו כיכמו דמי הוי על כל שאר הגדיש פטור: **לאו** ממונו דבעל כלב הוא. דהוא לא הדליקו ועל אש של כלבו לא חייבתו תורה ואע"ג דלגבי בור אצטריך מיעוטא אש בור ולא שור כדאמרינן בשור שנגח את הפרה (לקמן דף מח. ושם) תרי אש כתיב מ"מ פשוטו ליה לגמרא משום ו)[לאיזה] דלשא דפטור על אש בהמתו דג' אבות נאמרו בשור ולא יותר: **במסכסכת** כל הבירה כולה. דהוי כולה מקום גחלת: **ואי** במסכסכת אמאי חייב. חנווני הכל גם בעל הגמל יתחייב עמו כיון שגם הוא פושע בסכסוך אבל אי בלא מסכסכת ניחא ליה דלא הוה ליה לאפוקי אדעתיה שיהא נר מבחוץ אבל כיון דאוקמיה במסכסכת אי אפשר שלא ירמה הדליקה כיון שדולקת כל כך שמסכסכת כל הבירה דרך הילוכה והיה לו להרחיק ולמונעה מלהיות הולכת ומסכסכת אבל אין לפרש אמאי חייב חנווני בעל הגמל יתחייב הכל דהא לקמן (דף כג.) פריך וליחייב בעל הגחלת ואע"פ שבעל הכלב פשע גם בעל הגחלת יש לו להתחייב שלא שמר גחלתו ומשני כשעמדה כלומר לאו במסכסכת דרך הילוכה אלא בעמדה במקום אחד והרבה כל כך במשאר שמסכסכת כל הבירה בעמידה ופריך דכ"ש חנווני פטור לאו פטור לגמרי אלא כלומר פטור מחלקו של בעל הגמל דיותר מסכסכת בעמידה משאילו היתה הולכת ועוברת בלי עיכוב ומשני כשעמדה להטיל מימיה דאמוש הוא בעמידה זו: ריש

והתניא הכלב. אמתניתין הו"מ למפרך אלא נטור עד דמייתי ברייתא ופריך אתרוייהו: **דאפיך** מיפך. וא"ת למ"ד מחילתו בפשיעה וסופו בתוגם ד)[מייב] למייב נ"ש דתחילתו בפשיעה דאורחיה וסופו בתוגם דלאו אורחיה וי"ל דלא אמר משום דתחילתו בפשיעה לגבי רגל לחייב נ"ש לגבי קרן דאפילו פושע גמור לענין קרן לא חייבתו תורה אלא חצי נזק דאי לאו הכי אי שנכנס לחצר הניזק ונוקף ואכל לחייב נ"ש דתחילתו בפשיעה לענין דריסה וכן כל קרן בחצר הניזק תחילתו בפשיעה לענין שן וגבל: **גדיא** בסריכא. שנועץ לפרניו בארץ וקופץ כמו הכלב ולא דמי לסרוכי וסליק ה)שנסרך בחבית עד שמגיע לנפש: **ועל** הגדיש ח"נ. ואע"ג דלגבי שולא בעירה לא מחייב עד דמסר לו שלהבת לר"ל ולר' יוחנן עד דמסר לו גוזזא פעמים שם גחלת הרבה בחברה דהוא כמו מסר לו גוזזא לר"י ושלהבת לר"ל: **אשו** משום חציו. לא שיבעיר בעצמו האש אלא כל מקום שפשע ולא שמר גחלתו חציו ניכהו: **אשו** משום ממונו. כלומר חיוב ממונו יש בו ולא שיהא האש שלו דאפילו הדליק באש של אחר חייב דבאשכחן בפ' הכונס (לקמן דף ו.) בכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה ומטיא ברוח מציה וגבי גן שיצא מתחת הפטים ו)אע"ג דמסתמא מפקיר ליה ועוד דאין לך אדם שיתחייב בדליקה שיפקיר הגחליס וידליק גדיש של חבירו ולא כפ"ה דפי' דאיכא ביניהו דאדליק בגחלת שאין שלו: **רבי** יוחנן מ"ש לא אמר כר"ל. אע"ג דדרש טעמא דר' יוחנן מקראי הוה ליה לאוקמי קרא לדרשה אחריתי דסברא כרים לקים ח"נ קס"ד השתא דמאן דאית ליה משום חציו לית ליה משום ממונו וקבעי היכא דכלו לו חציו אמאי לא מחייב משום ממונו:

ממונו את ביה ממשא. אע"ג דבור לית ביה ממשא שמייבה תורה להבלו ולא לחבטו מ"מ

ג) עיין בס' ת"ח שגרס מייבין, ד) לקמן סב: שבת כא:, ה) [שבת כא:], ו) [לעיל כ.], ז) [לקמן סב:], ח) רש"ל.

הגהות הגר"א

[א] גמ' כין מלמטה למעלה פטורין. נ"ב גירסת הרי"ף והרמב"ם חייבין ומפרשים תרגמא ר"פ לקמיתא כו'. (ועבהגר"א ס"ס ש"ן): [ב] תוס' ד"ה וכי יוחנן כו' דאי כח כמו כו'. נ"ב ו"פ הרמב"ם. ולא"ש בסימן כ' מוקן (ועבהגר"א סימן ש"ן ס"ק יג וכמ' ש"ב ס"ק ב'):

מוסף רש"י

והדליק את הבירה בעל גמל חייב. שלא היה לו להגדיל בחבילתו שמכנס לתוכה (שבת כא.). בגר חנוכה פטור. תמוי, שבכשות פרקוס מלוה הייקה שם (שם).

רבינו חננאל

והתניא הכלב והגדי שדילגו בין כך ובין כך חייבין ותרגמוה דאפיך מפיך כלבא בסיקרא וגדיא בסריכא. פי' ו) דרך הגדי בסיקרא כדאמרינן [ערובין טז.] כדי שיזדקר הגדי כבת ראש והכלב בסריכא כדאמרי' דלמא אתי למיסרך וכיון שדילגו בשינוי דלאו כי אורחייהו הוה ליה משונה וקיימ' לן משונה בחצר הניזק פטורה מנזק שלם וחייבים חצי נזק כרבנן. איתמר ר' יוחנן אמר אשו משום חציו כאלו בידיו מכה והוא המזיק בעצמו ורינו כדין אדם המזיק בעצמו. ריש לקיש אמר משום ממונו כלומר כמו שמחייב בנזק שורו וכיוצא בו שחייב בהיזקן כך באשו דהא אינו הולך מכחו ומזיק אלא מכח הרוח וכל מה שחייב בנזקי ממונו חייב באשו ור' יוחנן אמר אינו ממונו דהא השלהבת המזקת אין כה ממש להשמר כמו השור וכיוצא בו. ואקשי' על ריש לקיש ממתני' הכלב שנטל את החרדה והלך לגדיש כו' בשלמא ר' יוחנן כו' דאמר אשו משום חציו אבל הכלב אלא לר"ל דאמר משום ממונו האי אש לאו דבעל הכלב הוא [אלא] לבעל החרדה הוא. "וראינו" לר"בוח"ענו ה"גא"ונים" בשמ"ועה" ד"ו פי' ונ"ראו"ה לנ"ו ב"ו פ"ערכ"א ב"עיקר" ה"ד"ין ו"לפ"יכך נ"מנ"ענו"

ו) וכן גרס נ"ב בעיון ערך ספק.

עין משפט נר מצוה

נג א ב מיי' פ"ב מהל' מזקי ממון הלכה טז סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף יב:

נד ג מיי' פי"ד מהלכות מזקי ממון הלכה טו סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' תיח סעיף ה:

נה ד מיי' שם פ"ב הלכה יז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שלב:

נו ה ו מיי' שם פי"ד הלכה יג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תיח סעיף יב והגה"ה וע"ש בטור:

רבינו חננאל (המשך)

מ"לדבר" ל"א ב"ענ"ן הפ"ירו"ש ול"א ב"פירכ"א. ופריק ריש לקיש כגון דאדייה אדויי כלומר לא הגביה את החרדה אלא בדרך דידוי הובאה אל הגדיש ולא יצתה הגחלת מחוקת בעליה ועל החדרה משלם נזק שלם שזה דרכו לחטוף ולאכול ועל מקום הגחלת משלם חצי נזק שמעשה עשה בידים אבל משונה היא ומשונה בחצר הניזק חצי נזק כרבנן. ועל שאר הגדיש פטור שאינו ממון בעל הכלב שהרי לא עקר והניח ובעל הגחלת נמי לא מיחייב דהא אוקימנא לקמן בששימר גחלתו והכלב חתר והוציאה. ור' יוחנן אמר אפי' אנחה אנוחי כגון שעקר והניח על החדרה ועל מקום גחלת נזק שלם שדרך הכלב לחטוף חדרה בגחלת דבוקה ולאכול ועל שאר הגדיש חצי נזק דמשונה היא. ת"ש גמל טעון [פשתן] עובר ברה"ר וכו' בשלמ' לר' יוחנן חציו של גמל הן אלא לריש לקיש לאו ממון בעל גמל הוא ופריק ר"ל במסכסכת כל הבירה פירו' מסכסכת כגון [ליחכה] נירו וסיכסכה אבניו שעמד הגמל והדליק כל הבירה בסיכסוך כעין חיכוך שנמצאת הדלקת כל הבירה כגון מקום גחלת בגדיש דלרב' הכל נזק שלם. ואקשי אהדין פירוקא סיפא דקתני ואם הניח חנוני נרו מבחוץ חנוני חייב ואי במסכסכת אמאי חנוני חייב. הגמל הזיק בידים ופירק בשעמדה. ואקשי' כל שכן אם עמדה ומסכסכת ודאי היא הזיקה בידים חנוני אמאי חייב. ופרקי' אנוסה